

Vattenlek från glaciär till hav

Från mäktiga kalvande glaciärer till brytande vågsurf på havet – i västligaste Norge hittar kajakfantasten de mest kontrastrika upplevelsena. Följ med Cenneth Sparby på paddling med höjdskillnad.

Sognefjorden. Längst i världen, drygt 20 mil, och 1 300 meter djup. Vägen slingrar sig fram längs fjordkanten genom det trolska, dimbeslöjade landskapet där vi mer får gissa oss till hur omgivningen ser ut.

Vi är på norsk resa för att under några dagar i saktamak bilda längs den vackra Sognefjellsvägen, för att nå goda paddelvatten och glaciärområden. Sognefjellsvägen är en av Norges nationella turistvägar och kallas även »Vägen över Norges tak« – där sträckningen som högst når 1 400 meter över havet.

Vi har färdats med bil från Oslo via Lillehammer och Otta, där vi övernattat i en liten hytta. Färden har sedan gått vidare mot Turtagrø, genom det storslagna fjällandskapet. Längs vägen finns både ett grönskande natur- och kulturlandskap i dalgångarna och ett kargt och dramatiskt fjällområde med Jotunheimenmassivets 24 tvåusenmeterstoppar som absolut höjdaträktion. Galdhøpiggen är högst med sina 2 469 meter. Den mäktiga Jostedalsbreen – Europas största fastlandsglaciär – är en högst påträngande granne i nordväst.

Fjorden kantas av branta fjäll med mäktiga vattenfall. Just nu ser vi dock varken fjäll eller fall, utan mer dimma och moln. Men turistbroschyrens bilder lovar gott och väderleksprognosen talar om bättre väder redan framåt kvällen.

I lilla Gaupne svänger vi av mot Jostedalen →

Sognefjellsvägen och Sognefjorden

Sognefjellsvägen mellan Sognefjorden och Gudbrandsdalen bjuder på hisnande vyer och varierad natur. Räkna med sex-sju timmars körning från Oslo till Turtagrø och ytterligare ett par timmar till Jostedal.

► Sognefjellsvägen är en av Norges fyra nationella turistvägar. Förr i tiden var den en betydande handelsväg. Mer info finns på www.turistveg.no.

► Vill du flyga reser du till Sogndal lufthamn, via Oslo, och boka en hyrbil för att snabbare ta dig in i hjärtat av Sognefjorden och Luster. Riksväg 55 tar dig västerut mot havet.

► **Turistinformation**
www.sognefjord.no,
www.jostedal.com,
www.lustertourist.com

► **Glaciärvandring och kajakpaddling**
www.icetroll.com

► **Gott boende** Turtagrø hotell är ett klassiskt fjällhotell i ny tappning. Bra mat. Perfekt som utgångspunkt för turer i Jotunheimens nationalpark.
www.turtagro.no
Jostedal hotell är ett mysigt litet hotell med personlig atmosfär. Fina rum och vällagad norsk husmanskost. Nära till Nigardsbreen och Styggevatnet.
www.jostedalhotel.no

för att övernatta på Jostedal hotell som ligger nära Nigardsbreen – en utlöpare från Jostedalsbreen – där vi ska glaciärvandra under morgondagen.

Vi är inte många gäster denna sensommarafton och lagom till middagen lättar dimmolnen och solen bryter fram. Visst är det en smått pastoral landskapsidyll vi hamnat i. Strax nedanför hotellet betar välmående får på ängen ner mot den brusande älven. Luften är mättad av dofter efter dagens intensiva regnande. Och så fjällen runt omkring, som nu färgas skimrande orangeröda av solnedgången.

Hotellvärdinnan *Laila* serverar renkotletter med potatisgratäng till middag. Vid grannbordet sitter ett norskt teveteam som är uppe för att göra ett reportage om Jostedalens natur. Det har inte varit någon vidare dag uppe på glaciären, berättar kameramannen.

– Skitväder och inte en filmruta som är nåt att ha...

GLACIÄRVANDRING

Jag vaknar tidigt nästa morgon av de bråkande fären. Nu skiner solen från en klarblå himmel. Efter frukosten kör vi vidare till Breheimsenteret. Vi har bokat in oss på en halvdagstur på glaciären och ska träffa vår guide på informationscentret. Det är bara två kilometer att köra. Den samiskt inspirerade byggnaden ligger vid foten av Nigardsbreen och här får vi först ta del av en utställning om glaciären och området, innan vi fortsätter längs grusvägen genom moränformationerna, fram till den lilla glaciärsjön. För drygt 200 år sedan täcktes hela dalen fram till Breheimsenteret av glaciärtungan.

– Den stora tjusningen med Jostedalen är närheten till allt – fjordarna, glaciären, de högalpina fjällen och vidderna. Under en dag kan man lätt hinna med en klassisk glaciärvandring och en topptur för att framåt kvällen bada nere i fjorden, säger *Arve Tvet*, vår »breförare» som arbetat som guide i Jostedalens breförarlager sedan 1987.

– Kontrasterna mellan fjord och fjäll slutar aldrig att fascinera.

Vi har just klivit ombord på den öppna båten som tar oss över sjön till isområdet. Utrustade med isxor, stegjärn och säkerhetssele vandrar vi sedan den knappa kilometern till den skimrande blå ismassan. Efter en kortare säkerhetsgenomgång och visst bök med att få stegjärnen att fästa på vandrarkängorna tar vi våra första isiga steg. Säkrade med rep och med Arve i täten börjar äventyret.

Ju längre upp vi kommer desto klarare blir isen, som har format märkliga passager, sprickor, pelare och torn. Långt, långt under oss dånar smältvattnet fram, i riktning ner mot sjön.

Arve berättar att Jostedalsglaciären är närmare 500 kvadratkilometer stor, med drygt 20 olika glaciärtungor, varav Nigardsbreen hör till de mest kända. Efter två timmars vandring har vi kommit upp så pass att vi kan se ut över det enorma istäcket i väster. Fleeceströjan åker av för nu värmer solen rejält. Lunchmackan och kaffet smakar underbart så här på hög höjd och vandringen tillbaka är en enda lång njutning i solgasset.

Senare på aftonen träffar vi *Andy Cullens* på vårt lilla hotell. Andy är en kajakpaddlare från Nya Zeeland som flyttat till Norge och Jostedalen. Han leder

paddelturer på Styggevatnet, en glaciärsjö ett par mil norr om Nigardsbreen. Dit ska vi imorgon för en kombinerad paddeltur och isvandring med övernattning uppe på istäcket.

Andy har under de senaste sex åren arbetat som glaciärguide i Norge och på Island. Sedan ett par år tillbaka är det här hans fasta punkt i tillvaron.

– Det är härligt att kunna erbjuda människor en riktig expeditionsupplevelse så nära civilisationen, säger han.

Över en norsk pilsner ute på terrassen berättar Andy mer om vad som väntar. I stabila tvåmanskajaker kommer vi att paddla ett par timmar längs Styggevatnets östra strandkant mot Austdalsglaciärens 25 meter höga isvägg, för att uppleva det man annars bara möter i polarområdena, enligt Andy.

– Har vi tur får vi se glaciären kalva. Och sen fortsätter ju äventyret uppe på isplatån.

NOLLGRADIGT VÅGSKVALP

Strax före lunchtid nästa dag har vi hunnit med att köra upp till Styggevatnet och vägens slut, packat kajakerna med tält, sovsäckar, liggunderlag och käk och lyssnat på Andys säkerhetsföreskrifter. Han manar till stor försiktighet. Vattnet är snudd på nollgradigt och skulle vi välta med vår kajak är det självklart bråttom att ta sig upp.

– Nu följs vi åt och håller oss nära strandkanten, lyder ordern.

Vi har fem kilometers paddling fram till glaciären, som mer liknar en dallrande hägring så här på håll. Två av Andys kamrater – *Gareth* och *Johnny* – är också med på turen.

Styggevatnet är en reglerad sjö. Vattnet är grönskimmrande, med nyanser av blått.

Det är åter en god dag med flödande sol och lätt medvind. Vi paddlar under tystnad och ser flera små isberg som släppt från glaciärväggen. Andy ligger längst ut och vi andra håller oss så nära stranden vi kan.

Jag som besökt både Antarktis, Grönland och Spetsbergen har svårt att riktigt fatta att vi är i Norge och att vi nyss lämnade hyrbilen.

Med bara några hundra meter kvar till isväggen, efter knappt två timmars rofylld paddling, händer det. Ett stort antal ton is släpper med ett dån från glaciärväggen rakt ner i sjön. Andy ropar att vi måste skynda oss i land, så att inte svallvågorna kastar upp kajakerna på klipporna.

– Hurry up! Put your cameras away!

Jag lyckas med möda få ner min kamera i jackfickan och får väldigt bråttom. Bara någon minut efter det att vi säkrat kajakerna vråker sig vågsvallet upp över de flata klippställarna.

Ytterligare några väldiga ispelare släpper med ett brak och vi står där och kan knappt fatta vad det är vi ser. Efter några minuter blir allt stilla och vattnet närmast glaciärens kant är nu fyllt med flytande isformationer.

– Wow! utropar Andy med ett stort leende. Det var absolut sommarens höjdpunkt. Jag har aldrig sett så mycket is släppa vid ett enda tillfälle.

Vi bär lätt omtumlade upp kajakerna i skydd bakom några klippor för att sedan packa ryggsäck- →

arna och göra oss i ordning för vandrigen upp på själva glaciären. Andy utrustar var och en av oss med stegjärn och isyxan och visar samtidigt hur vi bäst och säkrast ska röra oss. Innan avfärden passar vi på att ta en stärkande sopplunch på en klippa ovanför isvägen.

– Det här är den enklaste vägen att komma upp på isen. Vi behöver bara vandra ett par kilometer för att nå själva platån, säger Andy entusiastiskt när vi säkrade i rep påbörjar vår stegjärnsvandring.

Johnny går i täten och Andy längst bak. Solen flödar och värmen gör att luften formligen dallrar ovan den snötäckta ytan. Snart öppnar sig landskapet och blir till en väldig isöken.

Vår vandring på Austdalsbreen blir efterhand mer till en slags meditation i rörelse, där vi under långa stunder går tysta, och där Johnny regelbundet testar snöns och isens bärighet med isyxan. Lite här och var finns sprickor i istäcket som gör att vi får ta ny riktning.

Vi tar sikte på det 1700 meter höga berget Rundeggi och finner en god tältplats på en slät snöyta nära toppen. Klockan är åtta på kvällen och solen står fortfarande högt. Vi beslutar oss för att avnjuta vår middag vid toppröset.

Det är helt vindstilla och en sällsam solnedgång färgar bergslandskapet i milt orangeröda nyanser. I sydost skymtar Stora Skagastølstind vid Turtagrø och rakt norrut ligger Strynfjell som erbjuder häftig sommarskidåkning. I söder tornar Lodalskåpa upp sig, den högsta toppen på Jostedalsbreen.

Vi kåkar torskgröta, dricker snökyld Ringnes och hurrar för Gareth som denna dag fyller 20 år.

ANKOMST TILL BULANDET

Återfärden till Styggevatnet nästa morgon blir en behaglig tur i flödande sol, där vi till och med får

chansen att besöka en och annan glaciärspricka nerfirade i rep och med Andy som garant för att vi också kommer upp igen. Och kajakpaddlingen tillbaka till sjöns södra ände går snabbt, med en härlig medvind i ryggen.

Nu är det Vaerlandet och Bulandet som gäller, två ögrupper utanför kustsamhället Askvoll i väster. Vi fortsätter bilfärden via Balestrand, en bildskön tur i vilsam takt, där vägen periodvis nästan smeker vattnet. Efter några timmars körning tar vi farväl av Sognefjorden i Vadheim och svänger av norrut mot Førde.

Sent om aftonen är vi framme i Askvoll vid kusten. Vi hinner precis med färjan till Vaerlandet, drygt en timmes färd genom ett sällsamt skärgårdslandskap. Den vidsträckta ögruppen förbands för några år sedan med sex nya broar, vilket gör det möjligt för den äventyrlige att ta sig allra längst västerut på ett smidigt sätt.

Vid färjeläget fortsätter vi till vårt nattlogi – en större sjöbod på en av de yttersta öarna på Bulandet.

Landskapet ger associationer till platser som Shetlandsöarna, Sydgrönland eller västra Irland med säregen natur med udda bergsformationer och grönskande hedlandskap. Broarna blir till märkliga konstverk, som märkligt nog skapar en helhet i landskapsbilden. Bulandet är också Norges västligaste samhälle med en aktiv fiskeindustri. Här finns 365 öar och drygt 250 bofasta.

Det är solnedgång när vi anländer till sjöboden efter en angenäm cykeltur. Havet ligger nästan helt stilla. *Liv Turid*, som svarar för uthyrningen, står nere på bryggan och kokar krabbor i mängd till den middag som vi beställt.

– Jag tänkte att ni skulle få något som mer är vardagsmat för oss här ute, säger hon och skrattar.

Halvtimmen senare sitter vi med ett dignande fat

Variationsrik havsmiljö

Bulandet bjuder på varierande paddling på ett relativt litet område; lugna turer inomskärs, genom små laguner och smala passager, även när det blåser mycket. Eller kraftfulla dyningarna från Nordsjön endast fem minuter från lugnet inomskärs. Här förekommer både utter och sål och riktar man blicken uppåt finns stora chanser att skåda havsörn i mängd.

Aktivitetsföretaget Njord arrangerar nybörjarkurser i havspaddling i Bulandet. Lär dig möta havets krafter, samtidigt som du snabbt kan söka lä bakom→

av krabblavor framför oss, med nybakat bröd, sallad och aioli som tillbehör.

KAJAKSKOLA OCH STORMTRÄFF

Tidigt nästa morgon har vi bokat en dag med *Eivind Nordeide*, som bedriver kajakskola på Bulandet. Företaget heter Njord och arrangerar även särskilda stormsymposier under hösten.

– För här blåser det som fan, säger Eivind och skratrar. Det är annat än stilla fjordvatten. Och idag ser det ut att bli särskilt gott.

Eivind pekar med en gest ut mot det öppna havet där havet vråker fram, med kraftfulla vita gäss på vågtopparna.

– Ditt ska vi om ett par timmar, efter att ha övat en hel del inomskärs, säger han glatt medan vi går igenom säkerhetsutrustningen på bryggan.

Vi glider sedan ut bland skären och gör oss bekanta med våra farkoster. Jag har fått låna Eivinds högst privata kajak, en Nigel Dennis »Romany«.

– Den bästa havskajaken i världen, så hantera den med värdighet.

Efter en timmes manövrerande inomskärs är det så dags att testa vågorna för första gången. Det tar bara några minuter för oss att nå det öppna havet, där det blåser rejält. Vi söker lä bakom en liten klippö.

Nu börjar övningen på riktigt. Eivind paddlar ut i blåsten och visar hur man balanserar kajaken. Han möter vågorna både från sidan, framifrån och bakåt för att pedagogiskt demonstrera tekniken. Sedan är det min tur att försöka. Lite dallrigt och nervöst till en början, men »Romany« lyder minsta vink och jag hamnar i en slags harmoni med vågrörelsen efter bara några minuter – konstigt nog.

Vi lunchar sedan på den lilla klippön och medan jag och min färdkamrat fortfarande sörplar på vårt kaffe tar Eivind kajaken för att bjuda på lite våg-

surfing. Han paddlar ut för att möta de riktigt stora dyningarna och visar stor skicklighet i att både vända och surfa på vågtopparna – gång på gång, med härlig fartglädje. Men plötsligt kommer han väl nära klipporna och gör två eskimåsvängar i rad för att inte svepas upp bland de vassa stenpartierna. Därefter paddlar han raskt ut på djupare vatten.

Vilken uppvisning, tänker vi som sitter på första parkett. Strax är Eivind i skydd bakom ön igen.

– Nu fick ni se hur man räddar både sig själv och sin kajak när vågorna är för kraftiga och klipporna för nära, säger han och ler lite andfådd. Det var tufft och inte helt planerat...

Så är det »äntligen« dags för den stora provningen! Adrenalinet är på topp och pulsen dunkar, med tanke på det vi sett Eivind utföra. Vi paddlar ut alla tre. Eivind hojtar åt oss att hålla avstånd och pekar ut den första surfvågen. Det gäller att paddla kraftfullt och intensivt, och möta vågen rakt framifrån. Därefter en snabb vändning, för att följa med vågskummet på en svindlande resa.

Det första försöket blir en flopp för min del. Kajaken kommer in snett och jag kan med möda hålla balansen. Även den andra vågen blir halvdan.

– Kom igen, manar Eivind. Här har du en riktig jätte!

Och äntligen får jag till det. Jag surfar med känslan av att sväva i luften. En flygtur på 10-15 meter med kajak känns det som.

Drygt en timme senare, efter ett tiotal goda surfvågor, är mjölksyran total i armarna. Det är hög tid att paddla tillbaka till lugnet igen, för en god middag i sjöboden.

Kvällen blir tidig. I morgon bitti ska vi ut i vågorna igen, för att sedan ägna eftermiddagen åt behaglig cykling mellan öarna. 🐦

en klippa för att pusta ut. I början av oktober genomförs Njord en så kallad **Storm Gathering** på Bulandet, en stor kajakfest med kurser och workshops i bland annat surfing och »rockhopping«. Ett havspaddlingssymposium hålls i maj varje år för både nybörjare och mer avancerade paddlare.

Bulandet är också utmärkt för cykling och vandring. Cyklar finns att hyra på plats. För vidare info se www.njord.as.

Logi i Gamlestaua och sjöboden hos Liv Turid Gjørøy, tel +47-57 73 21 19 eller www.jensbua.no.